

Naturvernforbundet
i Nordland

NVE

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Brasøy / Mo i Rana 20.10.2018.

Høringsuttalelse vedr.

Nasjonal ramme for vindkraft på land – analysearealer i Nordland

Olje- og energidepartementet (OED) har gitt NVE i oppdrag å lede arbeidet med å lage et forslag til en nasjonal ramme for vindkraft på land. NVE har plukket ut 43 områder som skal analyseres for å identifisere de mest egnede områdene for vindkraft i Norge. Områder som til slutt blir identifisert som de «mest egnede», vil bli vesentlig færre enn 43 (ca. 20 områder). I Nordland er 7 områder plukket ut. Dette vil si en nesten dobling av eksisterende vindkraftverk i Norge i dag.

I arbeidet med utpeking av de mest egnede vindkraftområdene i Norge har NVE valgt å bruke «eksklusjon» som et metodisk grep. Lite egnede områder blir ekskludert, og vi skal få et grunnlagskart som utgangspunkt for det påfølgende analysearbeidet. Det er delt opp i to typer eksklusjoner: «harde» og «myke». Den harde eksklusjonsrunden er i prinsippet en konstatering av hvilke områder som er uaktuelle for vindkraft. Med «hard eksklusjon» menes eksklusjon av arealer som er uaktuelle for vindkraftutbygging på grunn av teknisk/økonomiske forhold, eller på grunn av at arealene er formelt vernet eller tilsvarende. Med myke eksklusjoner forsøkes det å ekskludere arealer som ikke er helt uaktuelle for vindkraftutbygging, men der det er viktige interesser som tilsier at områdene ikke er av de mest egnede områdene og eksklusjon av arealer der virkninger for én enkeltinteresse i mange tilfeller tilsier at det ikke bør bygges vindkraftverk. De ulike områdene skal avstemmes mot viktige miljø- og samfunnshensyn.

Naturvernforbundet arbeider med vern av natur og biologisk mangfold. I de følgende vurderingene er det disse forhold vi vil ha fokus på. Vi konstaterer at de eneste områdene som er tatt ut av den nasjonale planen for vindkraft, «hard eksklusjon», er nasjonalparker, landskapsvernområder og andre verneområder etter naturmangfoldloven. Videre er også verdensarvområder ekskludert. Men det er også bestemt at: «Verneområder mindre enn 3 km² unntas fra eksklusjon ettersom disse ikke trenger være til hinder for vindkraftutbygging tett inn mot eller rundt.» For verdensarvområder er det bestemt at: «Buffersonene og foreslåtte ("tentative") områder har en status som ikke gjør det naturlig å inkludere disse i den "harde eksklusjonen". Dette vil si at det i utgangspunktet «åpnes» for vindkraftverk helt inntil og rundt mindre vernede områder og verdensarvområder. Og er prosjektene «gode nok», er heller ikke den «harde eksklusjonen» tilstrekkelig for at en søknad skal få avslag.

For områder som ikke er helt uaktuelle for vindkraftutbygging («myke eksklusjoner») er følgende satt opp som eksklusjonskriterier: Important Bird Areas, nasjonale villreinområder med randsoner, statlig sikrede friluftsområder, områder med naturtypen kystlynghei, prioriterte kulturlandskapsområder, fredede kulturminner (er ikke tatt med i hard eksklusjon da de er for små...!), tentative verdensarvområder, buffersoner rundt verdensarvområder (Røros (circumferensen), Vegaøyene og Rjukan-Notodden ekskluderes), foreslåtte verneområder, verneområder under 3 km, innsjøer under 10 km². Følgende kriterier vil bli vurdert, men er ikke tatt med: Sensitive arter, Hot-Spots for fugl, andre villreinområder, flaggermus (ekskluderes ikke pga datamangel...!), A-lokaliteter av kystlynghei, INON (inngrepsfri natur), høyfjellsområder. I denne forbindelse vil vi også fremheve følgende:

Et enstemmig Landsstyremøte den 2. – 3. juni 2018 fattet et vedtak, «Naturvernforbundet går inn for at alle områder med reindrift, skal unntas anlegg til vindkraftproduksjon». Med andre ord, komme inn under «harde eksklusjoner». De aller fleste planene om vindkraft i Nordland dreier seg om høyfjellsområder. Der er det også nesten uten unntak reindrift med samiske siidaer. Selv om ikke reinen befinner seg akkurat i planområdet hele tiden, er disse områdene helt nødvendig for at reindriften års-syklus ikke skal brytes. Og dermed også for at driften i det hele tatt skal kunne foregå.

Naturtyper og rødlistearter ikke tatt med som eksklusjonsgrunnlag

Med unntak av kystlynghei er det i NVE sitt forslag til nasjonal ramme for vindkraft ikke foretatt noen ekskludering i områder med truede naturtyper. Totalt i Norge er 40 naturtyper klassifisert som truet. Av disse er 2 kritisk truet (CR) mens 15 naturtyper er sterkt truet (EN) (Norsk rødliste for naturtyper 2011).

Når det gjelder sårbare og truede arter (*sensitive arter i ekskluderingslisten*) er disse tatt helt ut av eksklusjonskriteriene (*vurdert og ikke tatt med*). Resultatene fra Rødlista 2015 viser at av de 2355 truede artene er 241 kritisk truet, 879 sterkt truet og 1235 er sårbare. 139 arter som i 2010 ble vurdert til kategorien *livskraftig*, er i år rødlistet. På bakgrunn av dette åpner Naturmangfoldloven for å gi truede arter en særskilt sikring ved at de får status som prioriterte arter. Tilsvarende bestemmelser gjelder for utvalgte naturtyper. I Norge har vi 13 prioriterte arter (fjellrev, dvergås, svarthalspove, 3 insektarter og 7 planter, alle inkludert økologisk leveområde) og 6 utvalgte naturtyper (slåttemark, slåttemyr, kalksjøer, kalklindeskog, hule eiker og kystlynghei)

«Når en art er vedtatt som prioritert art, er alle uttak, skade eller ødeleggelse av arten forbudt. Hver prioritert art får sin egen forskrift og egen handlingsplan».

«Når en naturtype er utvalgt etter naturmangfoldloven, betyr det at det skal tas særskilt hensyn til naturtypen når det tas offentlige beslutninger som kan påvirke tilstanden eller utbredelsen av denne typen natur». Det er gitt nærmere bestemmelser i forskrift om utvalgte naturtyper og handlingsplaner for naturtypene (ref. Miljøstatus.no)

Videre har Norge undertegnet en rekke internasjonale forpliktelser knyttet opp mot bevaring av biologisk mangfold, truede arter og deres leveområder: Konvensjonen om biologisk mangfold, Bern-konvensjonen (Liste I: 52 arter i Norge som skal totalfredes, Liste II: 189 arter i Norge der vi er forpliktet til å frede artene og deres leveområder), Ramsarkonvensjonen (Våtmarkskonvensjonen) og Bonnkonvensjonen (global avtale om beskyttelse av trekkende arter av ville dyr).

På denne bakgrunn mener Naturvernforbundet i Nordland at forslaget til nasjonal ramme for ny landbasert vindkraft i Norge fra NVE legger opp til direkte ulovlig forvaltning og undergraving av det vern røddlistede arter og naturtyper har bestemt i Naturmangfoldsloven, særforskrifter og internasjonal avtaler og forpliktelser Norge har underskrevet. Dette er uakseptabelt.

Mangelfulle biologiske utredninger i utbyggingssaker

I forslaget til den nasjonale rammen for vindkraftverk opplyses det at dette utvalget ikke skal erstatte den ordinære konsesjonsbehandlingen og at det på den måten er tenkt at man likevel skal få tatt de ulike hensyn, blant annet i forhold til natur og biologisk mangfold. Utfra erfaring må vi til dette si at det er all grunn til å være svært skeptisk.

NVE gjorde en bestilling i 2015 som resulterte i rapporten: *Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging - BioFokus/Miljøfaglig utredning - 2015.* (analyse av biologiske mangfoldrapporter i 20 småkraftsaker i Hordaland, Buskerud og Oppland). Målet med dette prosjektet var å vurdere kvaliteten på de biologiske undersøkelsene som gjennomføres ved utarbeidelse av småkraftsøknadene og samtidig se på mulige forbedringer i NVEs veileder for kartlegging av biologisk mangfold.

Dette gjaldt vannkraftverk. Men i vårt arbeide med slike høringsuttalelser ser vi at det er de samme private firmaene som går igjen og gjennomfører utredningene. Det er ingen grunn til å tro at det er annerledes når det gjelder vindkraftverk. Resultatet av denne undersøkelsen var svært nedslående.

Det ble kartlagt i alt 58 naturtypelokaliteter fordelt på 20 ulike typer og som dekte 1355 daa under feltarbeidet i 2014. Til sammenligning hadde småkraftutredningene påvist 30 lokaliteter. Samtidig var det store verdiforskjeller da 4 lokaliteter fikk verdien svært viktig – A i BioFokus sin evaluering, mens bare en A-lokalitet ble påvist i småkraftutredningene. I 2014 ble det påvist 17 ulike røddlistede moserarter og 33 ulike røddlistede lav, mens småkraftutredningene fant i alt 3 røddlistede mosearter og 8 røddlistearter blant lav, dvs. nesten 5 ganger så mange arter ble funnet i BioFokus sin kartlegging. Forskjellene ble enda større målt i antall lokalitetsfunn, da BioFokus hadde i alt 166 røddlistefunn blant lav og moser, mens det totalt ble gjort 13 funn i småkraftutredningene, med andre ord 12,8 ganger så mange.

BioFokus konkluderte:

«For røddlistearter vi vurderer som særlig sårbare for vassdragsreguleringer (som følge av at de antas å være spesielt fuktbevende eller delvis i vannet) hadde vi 7 ganger så mange funn. En sammenstilling av antallet røddlistearter innenfor alle vekstgrupper (der en også inkluderer karplanter og sopp), gir lignende mønster som for lav og moser isolert sett, med i alt 15,5 ganger flere røddlistearter pr. arealenhet i evalueringen sammenlignet med småkraftutredningene.

Småkraftutredningene ser i svært liten grad ut til å klare og påvise røddlistearter (vår understrek og utheving). Dette gjelder lav og moser i like stor grad som andre organismegrupper, og de virker heller ikke flinkere til å fange opp de mest truede artene enn arter i lavere røddlistekategorier. De fanger i litt bedre grad opp spesielt forvaltningsrelevante arter, men også for dem er det snakk om svært store avvik fra våre resultater.»

Et av rådene etter denne undersøkelsen var at: «dagens praksis der utbygger har ansvaret for å bestille biomangfoldutredninger, bør revurderes. En slik praksis kan bidra til å skape for tette bånd mellom utbygger og småkraftutredning, noe som kan føre til systematisk

underrapportering av naturverdier og vinklede utredninger. Mulighetene for at en mer uavhengig instans kan stå for bestillingen av disse utredningene bør undersøkes».

Naturvernforbundets erfaring er at lite har skjedd i praksis siden denne rapporten ble skrevet. Vår oppfatning er at «bordet fanger» de private utrederfirmaene. De er økonomisk avhengige av nye oppdrag fra utbyggerselskapene og dersom de skal få nye oppdrag, så må ikke de biologiske utredningene de lager være «vanskelige» for tiltakshaver. Vårt forslag er at det må bli krav om uhildede biologiske mangfoldundersøkelser i (vind)kraftutbyggingssaker, utført av offentlige utredere som universiteter og høyskoler og finansiert over offentlige budsjetter. Hvilke konsekvenser vil NVE trekke av BioFokus-rapporten de bestilte i 2015 med tanke på fremtidige konsesjonsøknader for vindkraftverk?

Mangelfulle biologiske utredninger generelt

En annen årsak til den svært dårlige kvaliteten på de biologiske mangfoldrapportene er at det er store mangler hva gjelder kartlegging av det biologiske mangfoldet i Norge i dag. *På verdensbasis er det kartlagt i underkant av to millioner arter. Men en regner med at det finnes om lag 13-14 millioner arter. Mange mener også at tallet kan være mye høyere. I Norge mener en det finnes rundt 40 000 arter. I Sverige har forskerne beregnet at de trolig har i overkant av 60 000 arter. Det er grunn til å tro at tallet kan være like høyt i Norge.* (WWF – hva er biologisk mangfold)

Med at det «åpnes» for storstilt vindkraftutbygging i norsk natur (kun med unntak av verneområder) så vil man derfor uvilkårlig bryte Naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget) og § 9 (føre-var-prinsippet). Og en vil bryte Norges forpliktelse til å bevare truede arter i *Konvensjonen om biologisk mangfold* da disse ikke er tatt med som ekskluderingsgrunnlag. Konvensjonen er blant annet nylig blitt fulgt opp med Stortingsmelding nr. 14 (2015 – 2016) – Norsk handlingsplan for naturmangfold - som beskriver hvordan Norge skal bidra til å stanse tapet av biologisk mangfold. Det er en forutsetning for bevaring biologisk mangfold at dette er tilstrekkelig kartlagt, og det gjenstår et stort kartleggingsarbeide før dette grunnlaget er tilfredsstillende i Norge.

Faglige innspill til Nasjonal ramme for vindkraft på land

Naturvernforbundet i Nordland er i denne prosessen bedt om å komme med faglige og lokale innspill i forhold til områder som er viktige for friluftsliv, jakt og fiske, naturmangfold mm. I kartet «analysearealer i Nordland» så dekker områdene stort sett hele fylket. Å skulle liste opp viktige områder ut fra dette er en formidabel jobb som vi ikke har mulighet til å komme med noen god oversikt over. Vi er en del mennesker som på frivillig basis arbeider med naturvern i Nordland fylke, noe vi gjør på fritiden da de aller fleste av oss har full jobb ved siden av. Vi har heller ikke kjennskap til alle «viktige» områder, og vi ønsker derfor heller ikke å ramse opp områder vi kjenner og som peker seg ut. Vi kan på den måten være med å gi «grønt lys» for områder vi har glemt, som vi ikke kjenner godt nok eller som ikke er undersøkt. Dette kan på et senere tidspunkt brukes til utbyggers fordel da området ikke er «listet opp» på nåværende tidspunkt i prosessen. Videre er det også slik at områder som vi mener er av stor betydning, kommer under «mykere eksklusjoner» der det i utgangspunktet ikke tas med rødlistene arter og naturtyper! Så hva skal vi «bidra» med i forhold til dette som gjør at det blir tatt med videre i vurderingene?

Samlet belastning i Rana og Nordland

I Norge er kraftoverskuddet beregnet av regjeringen til å være ca. 15 TWh fram til 2030 i

følge Stortingsmelding nr. 25 (2015- 2016) (Energimeldingen). I Nordland er kraftoverskuddet på rundt 40% med begrenset kapasitet i overføringslinjene. Vi strømabbonenter sitter igjen med mer ødelagt natur, høyere nettleie og avgift til de såkalte grønne sertifikatene, mens kraftutbyggerne kommer ut med subsidiert økonomisk overskudd for en kraft vi ikke trenger.

Rana kommune har allerede avgitt betydelige kraftressurser til storsamfunnet, gjennomsnittlig rundt 2600 GWh i året som er ca. 2% av Norges totale kraftproduksjon. Vi har ikke et eneste større vassdrag igjen som ikke er utbygd og de fleste store elver er berørte av vannkraftutbygging. Ytterligere flere elver står fremdeles i fare for å bli utbygd (ikke ferdig behandlet).

Kloss inntil Saltfjellet/Svartisen nasjonalpark har Elkem Salten planer om et enormt gruveanlegg for utvinning av kvarts over de neste 30 år med store konsekvenser for støy, trafikk, forurensning og ødeleggelse av natur gjennom store arealbeslag. – Også forurensning - selv om dette temaet ikke går på arealbeslag i naturen - er også en del av den samlede belastningen for kommunen. Den indre delen av Ranfjorden har i flere tiår blitt påvirket av utslipp fra industrivirksomheten/gruvedrift i Mo i Rana. Ranfjorden har særlig blitt forurenset av polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) og tungmetaller. Fjorden har vært overvåket gjennom et Statlig program for forurensningsovervåking siden midten av 1970-årene. Luftkvaliteten i Mo i Rana er til tider svært dårlig pga utslipp fra industri.

Bitcoin/blokkjedeteknologi – et eksempel på uakseptabel energibruk

Antallet store datasentre i verden vil øke kraftig de neste årene, og Stortinget har bestemt at Norge skal ta del i veksten. Regjeringen gir derfor selskaper som vil satse på såkalt blokkjedeteknologi og bitcoin i Norge skattelette, gjennom blant annet kutt i elavgiften på strøm..Mens vanlige innbyggere betaler 16,58 øre per kilowattime, betaler den kraftkrevende industrien 0,48 øre.

Blokkjedeteknologi og kryptovaluta gjør at informasjon og penger kan flyte raskt digitalt mellom to parter, uten at en stat eller en bank trenger å være involvert. Metoden brukes til å hvitvaske svarte penger. For å «utvinne» bitcoin kreves det kraftige datamaskiner for å løse kompliserte, matematiske problemer, noe som igjen krever store mengder strøm. Ifølge [E24](#) vil strømforbruket for å utvinne bitcoin snart være på 7,7 gigawatt globalt, eller like mye som strømforbruket i hele Østerrike. Det vil i så fall tilsvare en halv prosent av verdens energiforbruk.

Bitfury etablerte seg i Rana 20. mars i år. Bitfurys strømforbruk er omtrent like stort som alle husholdningene i Rana. Til dette stiller vi det helt åpenbare spørsmålet: Er det til slike prosjekter denne nye «vinden» og «grønne» krafta skal gå? Med storstilt rasering av norsk natur som prislapp og liten gevinst i forhold til utfasing av fossilt brensel, der utenlandske eiere er de som sitter igjen med økonomisk gevinst. For oss som arbeider med vern av natur og biologisk mangfold blir dette helt meningsløs og kynisk sløsing med ikke-fossil kraft.

Kan vindkraft kalles grønn energi?

Overgang til vindkraft er i løpet av det første århundret verre enn kull og gass, viser en ny amerikansk forskningsrapport (ABC nyheter 13.oktober 2018). Rapporten, utført av forskere fra Harvard-universitetet, viser at dersom USA fikk all elektrisitet fra vindturbiner, ville temperaturen i landet har økt med + 0,24 grader Celsius og med opp til + 1,5 grader om natten og + 0,54 Celsius rundt vindparkene. **I tillegg vil vindparkene legge beslag på fem til**

20 ganger mer areal enn tidligere antatt, noe som vil legge beslag på rundt en tredjedel av USA. Årsaken er at klimakonsekvensene av vindkraft slår inn øyeblikkelig, mens fordelene av reduserte utslipp akkumulerer sakte, sier fysikkprofessor David W. Keith til The Harvard Gazette, og legger til at «det er ikke noe som heter en gratis lunsj».

– Hvis perspektivet er ti år, så har vindkraft i noen aspekter mer innvirkning på klimaet enn kull og gass, sier han.

Kritikerne i vindkraftbransjen er mange men forskerne for rapporten konkluderer med at «Arbeidet burde heller bli sett på som første steg i å se mer seriøst på konsekvensene av økt bruk av de fornybare energikildene». Naturvernforbundet slutter seg til denne konklusjonen. Skal gjenværende naturmangfold bevares i Norge og på jorda, må alle energikilder og all energibruk underlegges kritisk og streng politisk styring.

Med hilsen

Bjørn Økern (sign)
Fylkesleder i
Naturvernforbundet i Nordland

May-Lene Meyer (sign)
Saksbehandler / Styremedlem i
Naturvernforbundet i Rana og omegn.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen skriftlig signatur.